

Til Kunnskapsdepartementet

15.1.2015

postmottak@kd.dep.no

HØRING NY FRISKOLELOV

Det vises til brev fra Kunnskapsdepartementet den 17.10.14 med invitasjon til høring i forbindelse med endringer i gjeldende privatskolelov.

Vedlagt følger høringsuttalelse.

På vegne av Hamar Montessoriskole,

Magnus Holmern
Rektor

HØRING NY FRISKOLELOV - uttalelse

Det bemerkes innledningsvis at det ses positivt på regjeringens utgangspunkt for forarbeidet med ny friskolelov der det ønskes flere offentlig finansierte friskoler som bidrar til et økt mangfold og læring mellom skoler. Det ses videre positivt på at regjeringen har som mål å skape forutsigbare rammebetingelser for eksisterende og nye skoler. Mange av endringene ønskes velkommen og denne uttalelse har som intensjon å bidra til økt mangfold og læring, der friskoler skoler inngår som et viktig supplement til det offentlige skoletilbudet.

Det gis tilbakemelding på følgende hovedområder fra høringsdokumentet:

1. **Rammebetingelser for private skoler: Realisering av godkjente lokaler**
2. **Elevtallsgrense for private skoler**
3. **Skolevirksomhet – annen virksomhet**

Utgangspunktet for denne direkte tilbakemelding til departementet er betydningen og konsekvensene av innholdet på disse punktene i høringsdokumentet.

Innledning

Til nå har private skoler stort sett bare kunnet etablere seg på grunnlag av ekstraordinær tilrettelegging:

- Gaver, lån og garantier fra organisasjoner, foresatte eller "rike onkler"
- Rimelig eller gratis kjøp og overtakelse av nedlagte, kommunale skoler
- Redusert lønn for personalet og ekstraordinær dugnadsinnsats fra elevhjemmene

Dersom finansieringsmodellen for private skoler fungerer etter intensjonen bør den muliggjøre likeverdig etablering og drift av et privat skoletilbud ved siden av det offentlige skoletilbudet.

Prisen på inngangsbilletten til skolemarkedet er høy, både for offentlige og private skoler. Det koster å investere i nybygg eller kjøp og rehabilitering, og alle krav til inn klima og fysisk arbeidsmiljø skal oppfylles. Tilskuddet vi som privat skole får er fastsatt ut fra et gjennomsnittlig kostnadsnivå for offentlig, norsk skole. Utfordringen vår ligger i at en gjennomsnittlig norsk skole er kommunalt eid, er 15 til 20 år gammel og dermed nesten ferdig nedbetalt.

Dette skaper paradokser for private skoler når man skal skape en trygg fremtid for elevene:

- Det er ikke mulig å bygge eller kjøpe og rehabiliterer et ferdig nedbetalt skolebygg. Investeringen må betales og nedbetaling må kunne betjenes parallelt med drift.
Dette er ikke mulig i dag på likeverdige vilkår for private skoler.
- Slik dagens tilskudds- og låneordninger er, møtes ikke det reelle kostnadsnivået som følger ved nybygg eller kjøp/rehabilitering.
- En kommune kan fordele investeringskostnader over et større budsjett og tenke langsiktig i forhold til oppgradering av den samlede bygningsmassen. En privat skole har ett budsjett å forholde seg til.

Det offentlige skoletilbudet legges ikke ned selv når man har store etterslep på vedlikehold eller man venter på realisering av rehabilitering eller nybygg, men private skoler overlates til sin skjebne.

Dette er noen sentrale utfordringer i betingelsene for de private skolene.

1. RAMMEBETINGELSER FOR PRIVATE SKOLER

Det vises til pkt.12 i høringsdokumentet der rammene og endringer presenteres. Som generell betraktning gis det marginale endringer i den økonomiske rammen for private grunnskoler og herunder nevnes kapitaltilskuddet det vises til fra departementet. Til normal skoledrift kan tilskuddsrammen anses som akseptable, men for skoler som ønsker eller er i den situasjon at de må etablere seg i eiendomsmarkedet og investere i fast eiendom, kommer manglene i dagens system raskt til syne med utgangspunkt i følgende:

- **Dagens statlige rammebetingelser gir store utfordringer med å realisere godkjente undervisningslokaler iht. offentlige krav til skolebygg.**
Tilskuddsgrunnlaget per elev mangler kommunenes investeringer i bygningsmasse gjennom rehabilitering og oppføring av nybygg. Dette innebærer at skolene får midler til drift og vedlikehold, men ikke til påkrevde større rehabiliterings – eller byggeprosjekter. For de skolene som må realisere rehabilitering/nybygg medfører dette en stor utfordring for å opprettholde stabil skoledrift.
- **Tilgang til kommunenes rentekompensasjonsordning er uforutsigbar.**
Helt grunnleggende for all skoledrift er godkjente lokaler og departementet viser til kommunenes tildelte pott for rammebetingelser til realisering av påkrevd rehabilitering/nybygg. Det er kommunene som må søke om rentekompensasjonsordning på vegne av den private skolen. Ordningen med tilgang til kommunenes egen rentekompensasjonsordning er tilgjengelig i den grad den enkelte kommune har politisk flertall for prioritering av private skolers oppgraderingsbehov foran kommunale skoler. I den politiske debatten er private skoler og skolepolitikk sentrale på den politiske agendaen, og frontene er sterke i mange kommuner. Dette medfører en tilgang til kommunenes rentekompensasjonsordning som er betinget av den enkeltes kommune politiske sammensetning. Dette medfører derfor stor usikkerhet til den gjeldende ordningen Kunnskapsdepartementet viser til for private skoler. Dagens politikk gir utilsiktede konsekvenser for de private skolene som må realisere godkjente lokaler.
- **Tilgang til kommunal lånegaranti er uforutsigbar.**
For private skoler der realisering av godkjente lokaler er påkrevd er det mulig å søke om kommunal lånegaranti for tilgang til lånetilbydere. Denne ordningen anses som tilgjengelig på tilsvarende grunnlag som rentekompensasjonsordningen: Den politiske sammensetningen i den enkelte kommune av gjør i stor grad om ordningen er tilgjengelig for en privat skole. Dette bidrar til uforutsigbarhet for private skolers driftsgrunnlag.
- **Private skoler har en komplisert inngang til eiendomsmarkedet.**
Mange private skoler er leietagere og dagens rammebetingelser møter skolene med konkrete utfordringer i forsøket på å etablere seg i dagens eiendomsmarked. Lånetilbydere krever sikkerhet for lånefinansiering og eiendomsinvesteringer, og private skoler får ikke tilsagn om lån med sikkerhet i det statlige elevtilskuddet eller løsøre. Dette gir private skoler i dag konkrete utfordringer på veien til varige og stabile driftsforhold, også etter mange år som leietagere.
- **Kapitaltilskudd møter ikke de private skolenes behov for stabile driftsbetingelser.**
Tilskuddet til kapitalkostnader/husleie tilregnes en verdi av mindre grad for den enkelte skole. For Hamar Montessoriskole utgjør tilskuddet kr.18000 iht. utbetalt tilskudd i 2014. Budsjetttrammen for 2015 utgjør en fordobling av kapitaltilskuddet som gir anslagsvis et tilsvarende utslag for utbetalt tilskudd. Tilskuddsordningen møter i liten grad kostnadsnivået private skoler står ovenfor når rehabilitering/nybygg må realiseres. Ordningen med

kapitaltilskudd er – som departementet selv betegner den – kun et *bidrag* for å imøtekomme et statlig rammetilskudd der investeringer i eiendom og kapitalkostnader/leiekostnader ikke inkluderes.

- **Stor variasjon i kapital –og husleiekostnader ut fra geografisk lokalisering.**

Private skoler har i dag svært ulike driftsbetingelser ut fra geografisk plassering og tilhørende husleiekostnader. Dagens ordning med kapital/husleietilskudd møter derfor i svært ulik grad behovet hos den urbane skole versus den rurale skole. Dette medfører svært ulike driftsbetingelser for de respektive skolene.

Private skoler står i den situasjon at de har en velfungerende skole med et godt, pedagogisk tilbud og elever som trives i sitt læringsmiljø, men mangler en likeverdig mulighet til å sikre et permanent tak over hodet for elever og ansatte.

For mange skoler, med lengre ansiennitet, er muligheten til godkjente lokaler en utfordring for å sikre stabile og dispensasjonsfri skoledrift. Alternativene ovenfor uttrykker bekymring ift. gjeldende økonomiske rammebetingelser for private skoler spesielt for betingelsene som gis for å sikre skolene godkjente undervisningslokaler. Dette gjelder spesielt etablering i bymiljøer med et presset eiendomsmarked, men omfatter også etablering i landlige miljø, der kravet til stabilitet og ønske om overgang fra leietager til eier er et uttrykt mål og et signal om varig, stabil skoledrift.

Ordningene per i dag gir ikke likeverdige betingelser for private skoler, men derimot svært ulike betingelser og muligheter. Mulighetene styres ut fra geografisk plassering og politisk sammensetning fra kommune til kommune. Nåværende system bidrar derfor til at veien til realisering av godkjente lokaler er uforutsigbar og bidrar til lite stabile driftsbetingelser ut fra at enhver skole må realisere et varig godkjent undervisningsbygg som grunnlag for en stabil skoledrift.

Private skoler bør ha en likeverdig tilgang til finansieringsordninger for å innfri offentlige krav til skolebygg. Et nybygg bør være mulig å realisere – uavhengig av kommunetilhørighet - dersom finansieringsmodellen for private skoler faktisk oppfylder intensjonen om å være likeverdig med den offentlige skolen.

HVA MÅ TIL FOR Å SIKRE LIKEVERDIGHET MELLOM OFFENTLIGE OG PRIVATE SKOLER?

Betingelsene som må på plass for at private skoler reelt skal kunne ha likeverdige livsvilkår med den offentlige skolen kan oppsummeres i 3 punkt:

1. Tilgang til lån med rentebetingelser som gjør det mulig å etablere seg i dagens skolemarked.
2. Tilpassede nedbetalingsordninger som muliggjør drift i etablerings- og vekstfasen.
3. Tilskuddsnivå som tar høyde for reelt kostnadsnivå ved investering og drift i dagens marked.

Tilgangen til lån for private skoler, slik den fremstår i dag, er svært utilgjengelig og betinger en lokal politisk vilje for tilrettelegging.

2.ELEVALLSGRENSE FOR PRIVATE SKOLER

Departementet foreslår i høringsdokumentet en endring av § 2-2 tredje ledd: Minste elevtall. En endring av dagens bestemmelse i form av departementets forslag er dramatisk for privatskolemiljøet. De fleste private skoler, inkludert Hamar Montessoriskole, ble etablert med et elevtall godt under elevtallsgrensen som foreslås av departementet. En slik endring vil virke sterkt hemmende på nye etableringer og effektivt stanse fremvekst av pedagogisk mangfold i Norge på grunnskolenivå. En endring av denne type ses på med stor bekymring og er et overraskende element i departementets høringsgrunnlag.

Det oppfordres som et minimum å beholde dagens bestemmelse for å sikre stabile driftsforhold og opprettholde likeverdige vilkår for etablering av private skoler i Norge.

3.SKOLEVIRKSOMHET – ANNEN VIRKSOMHET

Med bakgrunn i denne uttalelsens punkt.1 og rammebetingelser for private skoler, inkluderes videre innspill i forhold til annen virksomhet. Private skoler må realisere godkjente lokaler, men om de sentrale rammebetingelsene og den statlige ordningen for dette gir store ulikheter ut fra kommunetilhørighet, hvordan skal likeverdige muligheter realiseres? Drift av annen virksomhet er ikke svaret og det vises til tidligere punktliste, men departementet ber høringsinstansenes syn på om det bør tas en utvidelse av adgangen til å drive annen virksomhet.

- Hamar Montessoriskole ber om utvidelse i form av private skolers mulighet til å drive utleievirksomhet av ledige lokaler innenfor skolens åpningstid.

Dette med utgangspunkt i å skape fleksibilitet for de private skolene – som på tross av rammebetingelser – klarer å realisere kjøp av eiendom med rehabilitering eller nybygg. Dersom en privat skole har riktig kommunetilhørighet og får tilgang til lån og mulighet til å kjøpe eiendom større enn skolens aktuelle behov, anbefales det å gi private skoler tilgang til utleie av ledige lokaler innenfor åpningstid. En slik utleie vil være aktuell frem til den dato skolen selv utvider sin virksomhet gjennom utvidelse og vekst i elevtall og ansatte. Utbytteforbudet vil være gjeldende, slik at inntekter vil komme elevene til gode. En slik ordning vil gi et lite bidrag til å skape en mer fleksibel ordning for private skoler på vei inn i godkjente lokaler og fast eiendom.

-

Samfunnet og myndigheter stiller i dag strenge krav til bygningsmessig kvalitet i dagens skolebygg og herunder fysisk inn klima for elevene. Dagens finansieringsordning gir begrensede muligheter for finansiering utenfor de private skolenes egen økonomi. Hamar Montessoriskole har siden oppstart i 2001 drevet på dispensasjon og har mangeårig førstehåndserfaring med de utfordringer dagens rammebetingelser medfører for private skoler. Skolen har vært gjennom de fleste prosessene i punktlisten under «Rammebetingelser for private skoler» og er fremdeles i prosess for å sikre skolen godkjente lokaler. Med sentrale rammebetingelser uten likeverdige realistiske muligheter for å innfri offentlige krav til skolebygg gir dette utilsiktede konsekvenser for læringsmiljø, arbeidsmiljø og stabiliteten i det pedagogiske mangfold og friskolemiljø regjeringen ønsker en økning av.

Vi håper å bli hørt i det som for oss en historisk viktig høring!

*På vegne av Hamar Montessoriskole
Hilsen*

*Magnus Holmern
Rektor*